

9. 10. 2024

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Může mít otálení s vymáháním pohledávky dopad na výši úroků z prodlení?

Podle ustanovení § 1805 odst. 2 občanského zákoníku platí, že „věřitel, který bez rozumného důvodu otálí s uplatněním práva na zaplacení dluhu tak, že úroky činí tolik co jistina, pozbývá právo požadovat další úroky“. Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí ze dne 5. 8. 2024, sp. zn. 26 Cdo 2716/2023, vůbec poprvé řešil otázku aplikace uvedeného ustanovení § 1805 odst. 2 občanského zákoníku i na úroky z prodlení upravené primárně v ustanovení § 1970 občanského zákoníku. K jakému závěru Nejvyšší soud dospěl?

Skutkové okolnosti případu

Žalobkyně uzavřela se žalovanou jako podnájemcem dne 1. 5. 2018 smlouvu o podnájmu bytu sloužícího k podnikání. Nájemné za období měsíců května až září roku 2018 žalovaná žalobkyni nezaplatila.

Proto žalobkyně podala (až) dne 1. 5. 2021 žalobu na zaplacení částky 262.559,60 Kč s příslušenstvím, včetně smluvního úroku z prodlení ve výši 0,25 % denně od 2. 5. 2018 do zaplacení. Žalobu tedy žalobkyně podala těsně před koncem promlčecí lhůty. Je třeba rovněž uvést, že žalobkyně žalovanou před podáním žaloby nijak nevyzývala k zaplacení dluhu.

Právní posouzení prvostupňového a odvolacího soudu

Prvostupňový soud přiznal žalobkyni tvrzený nárok včetně úroků z prodlení v plné výši dle žaloby, tedy úroky z prodlení v celkové výši převyšující 700.000,- Kč. Vyšel z názoru, že na úroky z prodlení se nemůže vztahovat ustanovení § 1805 odst. 2 občanského zákoníku, když to v zákoně není výslovně uvedeno. Podle prvostupňového soudu tak má žalobkyně nárok i na úroky z prodlení převyšující samotnou jistinu pohledávky.

Odvolací soud tento rozsudek soudu prvního stupně částečně změnil tak, že žalobu zamítl co do úroku z prodlení převyšujícího samotnou jistinu pohledávky. Soud se neztotožnil se závěrem prvostupňového soudu a poukázal právě na ustanovení § 1805 odst. 2 občanského zákoníku, podle něhož věřitel, který **bez rozumného důvodu otálí s uplatněním svého práva**, pozbývá právo požadovat další úroky v rozsahu přesahujícím jistinu. A to i úroků z prodlení. Odvolací soud konstatoval, že žalobkyně podala žalobu až po třech letech od vzniku prodlení, a to bez dostatečně rozumného důvodu.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání.

Nejvyšší soud nejprve ve vztahu ke staré právní úpravě připomněl, že „*ustanovení § 1805 odst. 2 o. z.*

nemělo v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 (tj. v zákoně č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, a v zákoně č. [513/1991](#) Sb., obchodní zákoník) období. Dřívější judikatura dovozovala, že na nepřiměřenost příslušenství **nelze usuzovat z jeho celkové výše**, je-li důsledkem **dlouhodobého prodlení**. Smluvní strana se nemohla bránit splnění povinnosti zaplatit kapitalizovaný úrok z prodlení poukazem na dobré mravy, jestliže **mohla zabránit růstu celkové výše tím, že by svou povinnost, kterou nesplnila řádně a včas, splnila alespoň v co nejkratší (přiměřené) době.**

Nová právní úprava však vychází z právní zásady „**ultra duplum**“ (nebo také *ne ultra alterum tantum*), která má svůj původ již v právu římském. Jejím smyslem je **ochrana dlužníka a motivace věřitele** k tomu, aby při uplatnění své pohledávky nepostupoval liknavě, a nedal tak vzniknout úrokům, které v konečném důsledku dlužníka zatíží více než jistina samotná.

Nejvyšší soud své rozhodnutí opřel mimo jiné o uvedenou právní zásadu „*ultra duplum*“. Nadto rozvedl, že formulace zákona, resp. § 1805 odst. 2 občanského zákoníku, **je velmi obecná**. Toto ustanovení dle Nejvyššího soudu **nelze omezit** pouze na běžné úroky z půjček či úvěrů. Svůj závěr Nejvyšší soud opírá i o skutečnost, že v ustanovení § 1970 občanského zákoníku, který upravuje úroky z prodlení, není ustanovení § 1805 odst. 2 občanského zákoníku výslovně nijak vyloučeno či omezeno. Pokud by zákonodárce chtěl toto omezení výslovně stanovit, udělal by to dle Nejvyššího soudu **jasnějším a konkrétnějším způsobem**.

Nejvyšší soud proto rozhodl, že ustanovení § 1805 odst. 2 občanského zákoníku se vztahuje **i na úroky z prodlení**, a dovolání žalobkyně zamítl. Toto ustanovení **chrání dlužníka** před nepřiměřeným a nadměrným nárůstem mimo jiné úroků z prodlení kvůli nečinnosti věřitele, který bez rozumného důvodu otálí s uplatňováním pohledávky.

Rozumný důvod a otálení s uplatněním pohledávky

Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí rovněž popsal příklady, ve kterých lze zpravidla spatřovat **rozumný důvod** pro neuplatnění pohledávky, a rovněž situace, kdy zpravidla půjde o **otálení**: „*O otálení půjde obecně tehdy, kdy věřitel nebude svou pohledávku vymáhat, přestože k tomu bude mít právní možnost; zejména za situace, kdy neuplatní již splatnou pohledávku, či kdy pohledávku dosud nesplatnou nezesplatní (především pro neplnění povinností dlužníkem), ačkoliv je k tomu již oprávněn. Rozumný důvod pak bude představovat příkladmo ujišťování dlužníka o brzkém splnění závazku, či situace, kdy věřitel bude v důvodném a podloženém očekávání, že dlužník bude schopen svůj dluh splnit později.*“

Závěrem je třeba poukázat na to, že Nejvyšší soud bez jakékoliv kritiky přijal závěr odvolacího soudu, že finanční důvody žalobkyně nejsou rozumným důvodem pro otálení s vymáháním pohledávky. Naopak nepříznivá finanční situace žalobkyně měla žalobkyni vést k **urychlenému vymáhání pohledávky**. Tím spíše, že se její situace nezměnila ani do podání žaloby, když žádala o osvobození od soudních poplatků.

Dopad rozhodnutí na praxi

Rozhodnutí Nejvyššího soudu přináší významný precedens pro budoucí spory týkající se úroků z prodlení. Pro věřitele je zásadní, aby včas uplatňovali své nároky, jinak riskují, že jim bude odepřeno právo na úroky z prodlení v rozsahu přesahujícím jistinu pohledávky.

Tímto rozhodnutím se otevírá prostor pro širší aplikaci pravidla „*ultra duplum*“ v české právní praxi, čímž se zvýší tlak na efektivní a rychlé vymáhání pohledávek ze strany věřitelů.

Mgr. Pavel Čech

ARROWS advokátní kancelář, s.r.o.

Plzeňská 3350/18
150 00 Praha 5 - Smíchov

Tel.: +420 245 007 740
e-mail: office@arws.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)